

PŘEDMLUVA

Studie o počátcích mistra Theodorika byla napsána v souvislosti s výstavami „České a moravské knižní malby st. XI.—XVI.“ v Brně r. 1955 až 1956 a v Praze r. 1956—1957 jako argumentace připsání tří celostranných ilustrací Vítkova rajhradského breviáře z r. 1342 mistru Theodorikovi. Podrobný rozbor jak paleografických, tak uměleckých vlastností toto přisouzení potvrdil. Byla to již monumentalita zdánlivě drobných obrázků, charakteristická pro Theodorika, která navozovala takové určení.

Dosavadní časové a umělecké zařazování nepřihlíželo ke specifickým vlastnostem ilustrací a k jejich formální souvislosti s ostatními iniciálami v textu. Datování starších badatelů do šedesátých, dokonce i sedmdesátých let se opíralo hlavně o vnější situaci ilustrací, které byly do knihy vlepeny zdánlivě dodatečně. Badatelé přehlédli, že se tak stalo teprve za pozdně barokní převazby. Výsledky rozboru ukázaly, že rajhradské ilustrace vznikly v době, kterou sděluje explicit.

Konfrontace rajhradských obrazů se soudobou malbou středoevropskou, malbou anglo-francouzskou a italskou ukázala na jedné straně časovost a formální souhlasnost, na druhé straně odlišnost a ojedinělost. Nejužší vztah mají rajhradské ilustrace k dílu Giottovu a zejména Simona Martiniho, a to v jeho závěrečné fázi. Simone Martini dospěl v obrazech malovaných od r. 1339 v Avignonu k traktamentu, v němž Theodorik našel poučení a o který se zejména opřel, když ilustroval rajhradský breviář.

Vlastnosti Simonova díla z avignonského období nebyly dosud zhodnoceny ve vztahu k malbě české. Tak bezděky se dostává částečné satisfakce teorii Maxe Dvořáka (*Die Illuminatoren* d. Johann von Neumarkt), jež byla překonána ve výkladu o avignonském původu českých iluminací z okruhu knih malovaných pro Jana ze Středy. Jestliže to nebyli avignonští iluminátoři, kteří ovlivnili tvorbu iluminátorů českých, byl to prokazatelně Simone Martini, který svou prací v Avignonu Theodorikovi ukázal cestu nejen pro iluminaci, ale i pro tvorbu monumentální. Jak se to stalo, zůstává zatím s mnoha jinými historickými vztahy nerozhodnuto.

Theodorikova tvorba a především její počátky získávají tímto určením

své místo v logicky plynulém vývoji malby české i malby evropské. Prokázaným úzkým vztahem Theodorikovým k Simone Martinimu jako inspiračním zdroji na jedné straně a k vyšebrodskému cyklu a dílům umělecky příbuzným — jako příkladům první slohové odezvy Theodorikova umění — na druhé straně, je dáno časové zařazení počátků jeho tvorby. Ta je součástí evropského vývoje právě tak jako vývoje českého se vši časovostí i výjimečností. Právě ze slohových rozdílů malby předcházející i následující vyniká Theodorikova ojedinělost, jež svou uměleckou hodnotou se vyrovnává ojedinělosti jiných soudobých zjevů evropských, v první řadě pak italských.

A. F.

Na Mikulově, 2. února 1959.